MINI-GHID DIGITAL
NextGen Library – activități creative cu IA în biblioteca școlară

Proiect: NextGen Library: biblioteci mici, idei mari (destinat bibliotecarilor școlari / documentariștilor / cadrelor didactice partenere)

1. INTRODUCERE

Biblioteca școlară contemporană își depășește tot mai mult rolul tradițional de spațiu de depozitare a cărților și devine, în mod firesc, un mediu viu de învățare, dialog și descoperire. Într-o școală care se transformă rapid, biblioteca nu mai este doar „locul unde împrumutăm volume", ci un laborator educațional în care lectura se întâlnește cu gândirea critică, creativitatea și competențele digitale, iar elevul este încurajat să își construiască propria identitate.

Mini-ghidul digital *NextGen Library – activități creative cu IA în biblioteca școlară* propune un set coerent de activități ușor de aplicat, concepute special pentru realitățile bibliotecilor școlare din România și pentru nevoile bibliotecarilor/documentariștilor implicați în proiectul **NextGen Library: biblioteci mici, idei mari**. Activitățile din ghid valorifică lectura ca punct de plecare, dar îi invită pe elevi să meargă mai departe: să interpreteze, să compare, să recreeze, să argumenteze, să sintetizeze și să comunice, folosind instrumente digitale moderne într-un mod etic.

Inteligența artificială (IA) apare aici nu ca un „înlocuitor" al cărții sau al efortului intelectual, ci ca un instrument de sprijin: un partener de lucru care poate ajuta la organizarea ideilor, la formularea întrebărilor bune, la explorarea unor variante creative și la structurarea produselor finale. În centrul fiecărei activități rămâne însă elevul — cu experiența lui de lectură, cu interpretarea lui personală, cu stilul lui de exprimare și cu responsabilitatea de a-și asuma rezultatul muncii sale.

Prin acest ghid, biblioteca școlară se poziționează ca spațiu sigur și relevant în care tehnologia nu deturnează actul educațional, ci îl sprijină, păstrând intactă valoarea lecturii și a gândirii autonome.

2. PRINCIPII DE UTILIZARE A IA ÎN BIBLIOTECA ȘCOLARĂ

Pentru ca inteligența artificială să aducă beneficii reale în activitățile de bibliotecă, utilizarea ei trebuie să fie ghidată de principii clare, ușor de înțeles și de aplicat. **NextGen Library** propune o abordare echilibrată, în care IA este integrată ca suport pedagogic, fără a transforma procesul de învățare într-o simplă obținere rapidă de „răspunsuri”.

În primul rând, lectura este punctul de plecare al fiecărei activități. Orice exercițiu creativ sau reflexiv pornește de la contactul real cu textul: lectura integrală sau selectivă, în funcție de vârstă și de obiectiv. IA nu „citește” în locul elevului și nu substituie înțelegerea lui, ci poate interveni abia după ce elevul a parcurs textul și are deja idei, întrebări sau reacții personale.

În al doilea rând, produsul final aparține elevului. Indiferent dacă vorbim despre un final alternativ, o recenzie, o bandă desenată, un poster sau un mini-podcast, materialul rezultat trebuie să poarte amprenta elevului: alegerile lui, expresiile lui, interpretarea lui. IA poate propune variante, poate sugera structură sau îmbunătăți coerența, însă elevul rămâne autorul care decide, selectează, corectează și își asumă.

Un alt principiu esențial este acela că IA sprijină structurarea ideilor și creativitatea, nu le înlocuiește. În activitățile **NextGen**, IA este folosită pentru a clarifica un plan de text, pentru a formula întrebări orientative, pentru a găsi modalități de prezentare mai expresive sau pentru a explora direcții creative, dar întotdeauna pornind de la ceea ce elevul gândește deja.

În final, punem accent pe proces, reflecție și exprimare personală. Ceea ce contează nu este perfecțiunea unui rezultat „frumos” sau „corect”, ci parcursul elevului: cum a înțeles textul, cum și-a construit argumentele, ce a ales să păstreze, ce a schimbat, ce a învățat despre propriul mod de a gândi și despre limitele instrumentelor digitale. În acest fel, IA devine o unealtă pentru educație — nu o scurtătură.

3. SCOPUL GHIDULUI

Acest mini-ghid își propune să ofere bibliotecarilor școlari, documentariștilor și cadrelor didactice partenere un set de activități educaționale clare, accesibile și adaptabile, care îmbină în mod echilibrat trei direcții esențiale pentru școala de astăzi: lectura, creativitatea și competențele digitale.

Ghidul pornește de la ideea că lectura rămâne fundamentul formării intelectuale, iar biblioteca școlară are rolul de a o menține relevantă și atractivă pentru elevi. În același timp, aceștia din urmă trăiesc într-un ecosistem digital intens, în care instrumentele IA devin tot mai prezente. În loc să ignorăm această realitate sau să o tratăm exclusiv prin interdicții, **NextGen Library** propune o abordare educațională: îi învățăm pe elevi cum să folosească responsabil aceste instrumente, fără să piardă ceea ce este esențial — gândirea proprie.

Prin urmare, scopul central este să sprijinim activități în care cartea nu este înlocuită, ci valorizată; elevul nu este redus la statutul de „utilizator”, ci este autor și creator; IA nu devine soluție automată, ci suport pentru organizare, brainstorming și exprimare.

În practică, mini-ghidul funcționează ca o „trusă” de lucru: idei de activități, instrumente recomandate și pași clari de aplicare, astfel încât biblioteca să poată deveni un spațiu de învățare activ și modern, indiferent de dimensiunea ei sau de resursele disponibile.

4. PRINCIPII DE BAZĂ

În centrul tuturor activităților **NextGen Library** se află un set de principii simple, care pot fi comunicate ușor elevilor și pot ghida, de la început, o cultură sănătoasă a utilizării IA în bibliotecă.

IA este instrument de sprijin. Bibliotecarul are rolul de a transmite clar această idee: inteligența artificială poate ajuta, poate oferi sugestii și poate ordona informația, însă nu „gândește” în locul elevului și nu poate înlocui lectura, interpretarea și creativitatea umană.

Produsul final aparține elevului. Elevul își asumă rezultatul și poate explica ce a realizat singur și unde a primit sprijin. Această asumare dezvoltă responsabilitate, autonomie și onestitate intelectuală.

Accentul cade pe proces, nu pe perfecțiune. Activitățile sunt concepute astfel încât să permită încercare, greșeală, revizuire și îmbunătățire. În acest mod, elevul învață că un text sau un produs creativ se construiește în timp, nu apare „perfect” din prima.

Activitățile sunt adaptabile în funcție de vârstă și context. Bibliotecarul poate simplifica sau aprofunda sarcinile, poate lucra individual sau pe echipe și poate ajusta instrumentele folosite, astfel încât activitatea să rămână relevantă atât pentru ciclul primar, cât și pentru gimnaziu sau liceu.

📘 ETAPA 2 — ACTIVITĂȚI NEXTGEN LIBRARY (Vol. I)

Lectură, creativitate și utilizare responsabilă a inteligenței artificiale

---

În acest context educațional aflat în continuă transformare, biblioteca școlară are nevoie de activități concrete, aplicabile și adaptabile, care să păstreze lectura în centrul procesului de învățare, integrând în același timp instrumente digitale moderne. Volumul I al ghidului **NextGen Library** răspunde acestei nevoi printr-o serie de activități introductive, menite să familiarizeze elevii și bibliotecarii cu utilizarea responsabilă a inteligenței artificiale, fără a pierde din vedere esența actului educațional.

Volumul I constituie fundamentul practic al proiectului **NextGen Library**. Activitățile propuse au rolul de a introduce treptat inteligența artificială ca instrument educațional, într-un cadru sigur, controlat și centrat pe lectură. Elevii sunt încurajați să exploreze, să creeze și să reflecteze, iar bibliotecarul îndeplinește rolul de facilitator și ghid al procesului.

1. Povești reinventate cu IA – *„Rescrie finalul!”*

Această activitate pornește de la una dintre cele mai autentice reacții ale elevilor la lectură: dorința de a schimba finalul unei povești. Mulți elevi simt că un deznodământ nu este satisfăcător, că un personaj ar fi meritat o altă soartă sau că mesajul ar fi putut fi transmis diferit. Activitatea valorifică exact acest tip de reflecție critică și îl transformă într-un exercițiu de scriere creativă, susținut de inteligența artificială ca instrument de explorare, nu de înlocuire a gândirii.

Elevii sunt încurajați să analizeze finalul original al cărții, să identifice ce nu le-a plăcut sau ce ar fi dorit să fie diferit și să formuleze propriile idei înainte de a apela la IA. Abia după această etapă de reflecție personală, IA poate fi utilizată pentru a propune o variantă alternativă, care devine punct de plecare pentru rescrierea finalului în stil propriu.

Nivel: gimnaziu / liceu

Durată: 45–60 de minute

Produs final: text narativ (1–2 pagini)

Rolul bibliotecarului

Bibliotecarul ghidează procesul de reflecție, insistând asupra comparației dintre finalul original și cel reinventat și punând accent pe justificarea alegerilor făcute de elev. Intervenția sa este esențială pentru a clarifica diferența dintre inspirație și copiere.

2. Cartea preferată în imagini – *„Povestea spusă vizual”*

Pentru mulți elevi, mai ales din ciclul primar și gimnazial, imaginea este o formă naturală de exprimare și înțelegere. Această activitate le propune să traducă lectura într-un limbaj vizual, alegând câteva momente-cheie din carte și reprezentându-le sub formă de imagini sugestive. Procesul presupune selecție, sinteză și interpretare, nu simplă ilustrare.

Inteligența artificială este utilizată pentru generarea imaginilor pe baza descrierilor formulate de elevi. Astfel, elevul învață să exprime clar o scenă, o atmosferă sau un personaj și să evalueze critic rezultatul: care imagine reflectă cel mai fidel cartea citită și de ce.

Nivel: primar / gimnaziu

Produs final: colaj, galerie digitală sau afiș

Rolul bibliotecarului

Bibliotecarul sprijină formularea descrierilor și discută cu elevii diferența dintre „o imagine frumoasă” și „o imagine relevantă pentru text”, consolidând legătura dintre lectură și reprezentarea vizuală.

---

3. Benzi desenate după o carte – *„Din pagină în cadru”*

Transformarea unui fragment narativ într-o bandă desenată presupune înțelegerea profundă a firului epic și capacitatea de a-l restructura vizual. Elevii aleg o scenă importantă din carte și o descompun în cadre succesive, fiecare având un rol clar în evoluția poveștii.

Activitatea dezvoltă nu doar creativitatea, ci și competențele de sinteză și logică narativă. Dialogurile pot fi create manual sau ajustate cu sprijinul IA, însă elevii sunt încurajați să păstreze limbajul și tonul personajelor așa cum reies din textul original.

Nivel: gimnaziu

Produs final: bandă desenată digitală

Rolul bibliotecarului

Bibliotecarul urmărește respectarea sensului textului literar și îi ajută pe elevi să înțeleagă că fiecare cadru trebuie să transmită o idee clară, nu doar să „arate bine”.

---

4. Vocea bibliotecii – podcast sau prezentare audio

Această activitate mută accentul de la exprimarea scrisă la cea orală, oferindu-le elevilor ocazia de a vorbi despre o carte într-un format apropiat de

mediul lor cotidian. Elevii realizează un mini-podcast sau o prezentare audio în care rezumă cartea, evidențiază idei principale și formulează întrebări de discuție. IA este utilizată pentru structurarea conținutului: organizarea ideilor, formularea unui plan sau sintetizarea notițelor. Vocea, interpretarea și modul de prezentare aparțin însă exclusiv elevului.
Nivel: gimnaziu / liceu
Produs final: material audio sau prezentare narată
Rolul bibliotecarului
Bibliotecarul are rol de curator și garant al eticii, asigurându-se că mesajul este clar, corect și fidel lecturii, fără a deveni un simplu rezumat automat.

---

5. Postere, afișe și materiale de promovare a lecturii

Promovarea lecturii este o componentă esențială a activității bibliotecii școlare. Prin această activitate, elevii creează postere sau afișe care să atragă atenția asupra unei cărți, folosind un limbaj vizual și textual atractiv.

IA poate sprijini formularea unui slogan sau alegerea unei structuri vizuale, însă selecția finală aparține elevului. Activitatea dezvoltă capacitatea de sinteză și de comunicare a unui mesaj esențial într-o formă concisă.
Nivel: toate ciclurile
Produs final: poster sau afiș tipărit / digital
Rolul bibliotecarului
Bibliotecarul validează mesajul transmis și se asigură că afișul promovează lectura într-un mod corect și responsabil, fără distorsionarea conținutului cărții.

---

6. Recenzie de carte asistată de IA

Această activitate îi ajută pe elevi să depășească formulările stereotipe de tip „mi-a plăcut / nu mi-a plăcut” și să construiască o recenzie coerentă, argumentată. Elevii pornesc de la întrebări-cheie legate de conținut, mesaj și public-țintă, iar IA este utilizată pentru organizarea ideilor într-o structură clară. Textul final este rescris și personalizat de elev, astfel încât recenzia să reflecte perspectiva sa autentică.
Rolul bibliotecarului
Bibliotecarul încurajează exprimarea personală și cere elevilor să explice ce anume îi aparține și ce a fost doar un sprijin de structurare.

---

7. Fișe de lectură „inteligente”

Fișele de lectură pot deveni instrumente flexibile și atractive atunci când sunt adaptate nivelului de vârstă și intereselor elevilor. Cu ajutorul IA, bibliotecarul poate genera structuri de fișe diferențiate, care să includă întrebări deschise, elemente vizuale sau exerciții de reflecție.

Elevii completează fișele în mod personal, iar IA rămâne un suport pentru claritate și organizare.

Rolul bibliotecarului

Bibliotecarul personalizează fișele și explică scopul fiecărei secțiuni, transformând fișa de lectură dintr-o obligație într-un instrument de dialog cu textul.

---

8. Personajul literar analizat cu IA – *profil psihologic și moral*

Analiza personajelor devine mai accesibilă atunci când este structurată clar și adaptată nivelului elevilor. Activitatea îi invită pe elevi să observe trăsături, motivații, relații și evoluția unui personaj, folosind IA pentru organizarea acestor observații.

Accentul cade pe argumentare și pe legătura dintre acțiuni și valori morale, nu pe completarea mecanică a unei fișe.

---

9. Jurnalul personajului – scriere creativă asistată

Elevii își asumă vocea unui personaj și scriu un jurnal imaginar dintr-un moment-cheie al poveștii. IA poate sugera structura sau tonul, însă textul final reflectă emoțiile și interpretarea elevului.

Activitatea dezvoltă empatia, capacitatea de introspecție și exprimarea creativă.

---

10. Linia timpului unei cărți – *„Povestea pe etape”*

Transformarea narațiunii într-o cronologie vizuală ajută elevii să înțeleagă logica evenimentelor și relațiile cauză–efect. Activitatea presupune selecția momentelor esențiale și formularea unor descrieri concise, susținute vizual.

---

11. Expoziție virtuală – *„Cartea mea preferată”*

Biblioteca devine spațiu de expunere și valorizare a lecturii. Elevii creează mini-expoziții digitale care includ coperta reinterpretată, citate relevante și recomandări personale, iar IA sprijină formularea textelor de prezentare.

---

12. Trailer de carte – text și audio

Elevii sintetizează esența unei cărți într-un format scurt și atractiv, fără a dezvălui finalul. Activitatea dezvoltă capacitatea de selecție și exprimare orală.

---

13. Clubul de lectură NextGen – ediție digitală

Discuțiile de lectură sunt completate de sinteze realizate cu sprijinul IA, care devin resurse pentru alți elevi. Accentul rămâne pe dialog și reflecție, nu pe răspunsuri automate.

După etapa de inițiere și familiarizare, apare în mod firesc nevoia de aprofundare. Elevii care au parcurs activitățile de bază dobândesc deja o primă experiență în utilizarea inteligenței artificiale și pot face pasul către un nivel superior de autonomie și reflecție critică. Volumul II al ghidului **NextGen Library** este conceput ca această etapă de maturizare educațională.

📘 ETAPA 3 — NEXTGEN LIBRARY – VOL. II

Lectură, gândire critică și creație avansată cu inteligență artificială

Volumul II extinde experiențele din Volumul I și se adresează elevilor de gimnaziu și liceu, precum și bibliotecarilor care doresc să dezvolte proiecte educaționale cu produs final clar. Accentul se mută de la utilizarea instrumentelor la **înțelegerea mecanismelor**, de la execuție la **validare**, iar biblioteca devine spațiu de reflecție, dialog și selecție critică a informației.

Volumul II al ghidului **NextGen Library** marchează o etapă de maturizare a activităților propuse și se adresează bibliotecarilor și elevilor care au parcurs deja experiențele de bază din Volumul I. Dacă primul volum are rolul de inițiere și familiarizare, Volumul II este gândit ca un pas firesc către autonomie intelectuală, reflecție critică și utilizare conștientă a inteligenței artificiale.

Acest volum nu reia activitățile introductive, ci propune scenarii educaționale mai complexe, destinate în special elevilor de gimnaziu mare și liceu, precum și școlilor partenere care urmăresc proiecte cu produs final clar, vizibil și valorificabil la nivel instituțional. Accentul se mută de la simpla utilizare a instrumentelor digitale la controlul lor, de la „a primi ajutor” la „a decide ce este relevant”, iar biblioteca devine un spațiu de reflecție, selecție și validare a informației.

Introducere – De la utilizare la autonomie

În Volumul II, elevul nu mai este un simplu utilizator de inteligență artificială, ci un actor conștient care învață să își controleze relația cu tehnologia. Activitățile sunt construite astfel încât elevii să înțeleagă când, de ce și în ce limite este utilă IA, precum și care sunt riscurile unei utilizări excesive.

Rolul bibliotecarului se transformă, la rândul său, din facilitator de activități în mentor și curator educațional, capabil să ghideze selecția informației, să stimuleze întrebările relevante și să creeze contexte de reflecție etică. În centrul acestui volum se află trei direcții esențiale: etica, selecția și validarea informației, fără de care competențele digitale nu pot fi considerate autentice.

🧩 ACTIVITĂȚI NOI – NIVEL AVANSAT

A1. Clubul de lectură asistat de IA – *„Întrebări bune, nu răspunsuri rapide”*

Această activitate transformă clubul de lectură într-un spațiu de dialog profund, în care lectura comună devine punctul de plecare pentru reflecție,

interpretare și argumentare. Elevii citesc aceeași carte și participă la discuții ghidate, în care sunt încurajați să formuleze opinii personale, să asculte perspective diferite și să își susțină punctele de vedere cu exemple din text.

Inteligența artificială este utilizată după desfășurarea discuțiilor, pentru a sintetiza ideile exprimate, a identifica temele recurente și a formula întrebări deschise care pot continua dialogul. Astfel, IA nu oferă răspunsuri, ci ajută la clarificarea și aprofundarea gândirii colective.

Competențe dezvoltate: argumentare, dialog, reflecție critică

Produs final: sinteză de club de lectură / mini-podcast

Rolul bibliotecarului

Bibliotecarul moderează discuția, încurajează diversitatea opiniilor și validează calitatea întrebărilor formulate, nu rapiditatea răspunsurilor.

A2. Fact-checking literar și informațional – *„Ce este adevăr și ce este interpretare?”*

Pornind de la texte de ficțiune istorică, biografii sau lucrări de non-ficțiune, elevii sunt invitați să analizeze diferența dintre realitatea documentată și interpretarea artistică. Activitatea dezvoltă o competență esențială în era digitală: capacitatea de a verifica informațiile și de a înțelege limitele surselor.

Elevii formulează întrebări, identifică elemente care necesită verificare și utilizează instrumente digitale ghidate pentru a compara datele din carte cu surse credibile. IA poate sprijini formularea întrebărilor și structurarea concluziilor, însă verificarea propriu-zisă presupune muncă de documentare și discernământ.

Produs final: fișă comparativă „Adevăr vs ficțiune”

Rolul bibliotecarului

Bibliotecarul explică diferența dintre fapt, opinie și interpretare și ghidează elevii în selectarea surselor credibile.

A3. Personajul într-un alt context – *„Dacă ar trăi astăzi?”*

Această activitate îi provoacă pe elevi să transfere un personaj literar într-un context contemporan, analizând modul în care valorile, deciziile și comportamentele sale s-ar adapta unei alte realități sociale și tehnologice. Exercițiul presupune atât creativitate, cât și o bună înțelegere a personajului original.

IA poate ajuta la structurarea scenariului sau la explorarea unor variante posibile, însă elevul este cel care decide ce păstrează și ce modifică, justificându-și alegerile.

Produs final: text creativ sau prezentare argumentată
Competențe: analiză literară, creativitate, gândire critică

A4. Expoziție digitală tematică – *„Biblioteca spune o poveste”*

Biblioteca devine curator de conținut, iar elevii creează o expoziție digitală în jurul unei teme comune, selectând cărți, fragmente, imagini și mesaje relevante. Activitatea presupune colaborare, selecție și capacitatea de a construi un mesaj coerent pentru un public.

IA poate sprijini organizarea materialelor și formularea textelor de prezentare, însă conceptul expoziției și selecția finală aparțin elevilor.
Produs final: expoziție digitală / prezentare publică
Rolul bibliotecarului
Bibliotecarul coordonează procesul de curatoriere și asigură coerența și relevanța mesajului educațional.

A5. Ghidul elevului pentru utilizarea IA – *„Reguli create de elevi”*

În această activitate, elevii devin co-autori ai propriilor reguli de utilizare responsabilă a inteligenței artificiale. Pornind de la experiențele acumulate, ei discută ce este acceptabil, ce ridică probleme etice și cum poate fi menținută onestitatea intelectuală.

IA este utilizată pentru structurarea ideilor și formularea unui document coerent, însă conținutul reflectă deciziile și valorile grupului.
Produs final: afiș sau ghid pentru elevi
Competențe: reflecție etică, responsabilitate, gândire critică

A6. Bibliotecarul digital – rol activ – *„Vocea din biblioteca școlară”*

Elevii documentează activitățile bibliotecii, recomandările de lectură și evenimentele culturale, construind o arhivă digitală sau o mini-revistă. Activitatea dezvoltă competențe de comunicare, organizare și colaborare, iar biblioteca devine un spațiu vizibil și activ în viața școlii.

IA sprijină sinteza și organizarea materialelor, însă selecția și mesajul final sunt asumate de elevi.
Produs final: arhivă digitală / mini-revistă
Rolul bibliotecarului
Bibliotecarul este coordonator și mentor, validând calitatea informației și respectarea principiilor etice.

Observație-cheie pentru Volumul II

În toate activitățile acestui volum, inteligența artificială nu înlocuiește lectura; nu furnizează produsul final; sprijină procesul de reflecție, organizare și exprimare.

Volumul II consolidează ideea că adevărata competență digitală nu constă în a folosi multe instrumente, ci în a le utiliza conștient, critic și responsabil, sub îndrumarea unui bibliotecar care își asumă rolul de mentor educațional.

Pe măsură ce activitățile devin mai complexe, rolul bibliotecarului capătă o importanță tot mai mare. Utilizarea responsabilă a inteligenței artificiale nu se poate construi fără un ghid competent, capabil să ofere sens, limite și direcție. De aici apare necesitatea unui volum dedicat explicit bibliotecarului ca profesionist al educației digitale.

📘 NEXTGEN LIBRARY – VOL. III

Bibliotecarul formator & mentor digital

---

1. De ce Volumul III?

Volumul III reprezintă nucleul identitar al proiectului NextGen Library. El afirmă clar transformarea rolului bibliotecarului într-o școală modernă și oferă un cadru de asumare profesională. Bibliotecarul este prezentat nu ca operator de tehnologie, ci ca mentor digital, curator de informație și garant al eticii educaționale.

După ce elevii au activități, instrumente și contexte de lucru, apare inevitabil o întrebare esențială: cine ghidează acest proces? Cine stabilește limitele, cine oferă sens utilizării inteligenței artificiale și cine transformă tehnologia într-un instrument educațional autentic?

Volumul III mută accentul de pe *ce fac elevii* pe cine este bibliotecarul într-o școală modernă. Acest volum nu este despre aplicații, platforme sau funcționalități tehnice, ci despre rolul profesional al bibliotecarului într-un ecosistem educațional aflat în schimbare.

Bibliotecarul nu mai poate fi perceput exclusiv ca:

- administrator al fondului de carte,
- sprijin logistic,
- furnizor de resurse la cerere.

În contextul actual, bibliotecarul devine:

- formator,
- mentor digital,
- curator de informație,
- agent al schimbării educaționale.

Volumul III afirmă explicit această transformare și oferă un cadru clar de asumare profesională.

---

2. Bibliotecarul ca mentor digital

Mentoratul digital nu presupune expertiză tehnologică exhaustivă, ci capacitatea de a ghida gândirea elevilor în raport cu informația și tehnologia. Bibliotecarul NextGen nu este „cel care știe tot”, ci cel care pune întrebările potrivite și creează contexte sigure de explorare.

În acest rol, bibliotecarul:

- explică ce este și ce nu este inteligența artificială,
- face diferența clară între documentare, copiere și creație,

- încurajează reflecția, nu dependența de instrumente,
- normalizează greșeala ca parte a procesului de învățare.

Biblioteca devine astfel un spațiu în care elevii pot experimenta, pot întreba și pot învăța să gândească critic, fără teama de a greși sau de a fi judecați pentru necunoaștere.

Rol-cheie: bibliotecarul este mediatorul dintre tehnologie și gândirea umană.

---

3. Competențe-cheie ale bibliotecarului NextGen

a) Alfabetizare informațională

Bibliotecarul **NextGen** dezvoltă competențe solide de:

- selecție a surselor credibile,
- evaluare a informației,
- identificare a dezinformării și a conținutului manipulator.

Într-o lume a supraabundenței informaționale, valoarea profesională a bibliotecarului constă în discernământ, nu în cantitatea de resurse oferite.

b) Gândire critică

Bibliotecarul nu furnizează răspunsuri rapide, ci încurajează:

- formularea de întrebări relevante,
- analiza din perspective multiple,
- reflecția argumentată.

Această competență se transmite elevilor nu prin discurs teoretic, ci prin modelare constantă.

c) Etică digitală

Bibliotecarul este un reper etic în utilizarea IA, promovând:

- respectarea autorului și a surselor,
- asumarea muncii proprii,
- conștientizarea limitelor tehnologiei.

Etica nu este prezentată ca interdicție, ci ca responsabilitate intelectuală.

d) Comunicare și colaborare

Bibliotecarul NextGen lucrează:

- interdisciplinar,
- în dialog constant cu profesorii,
- ca facilitator al învățării colaborative.

Biblioteca devine nod de conexiune educațională în școală.

---

4. Activități de mentorat – rol activ

În calitate de mentor digital, bibliotecarul poate iniția:

- ateliere de utilizare responsabilă a inteligenței artificiale,
- cluburi de lectură cu componentă digitală,
- sesiuni de formare pentru colegi,
- ghiduri și resurse curate pentru elevi.

Prin aceste inițiative, biblioteca se transformă din spațiu de acces în spațiu de formare.

---

5. Bibliotecarul NextGen – schimbarea de rol

❌ Rol tradițional (insuficient astăzi)

- gestionarea fondului de carte,
- recomandări punctuale,
- sprijin logistic pentru cadrele didactice.

✅ Rol NextGen (extins)

- mentor digital,
- formator în alfabetizare informațională,
- mediator între elev – profesor – tehnologie,
- filtru critic al inteligenței artificiale.

Această schimbare nu diminuează rolul clasic al bibliotecarului, ci îl extinde și îl valorizează.

---

6. Bibliotecarul ca „traducător" al inteligenței artificiale

Elevii ajung frecvent în bibliotecă cu percepții formate din social media: „IA face temele", „IA știe tot", „nu mai trebuie să citim".

Intervenția bibliotecarului constă în:

- explicarea IA într-un limbaj accesibil,
- demontarea miturilor,
- accentuarea limitelor și a responsabilității umane.

Exemplu de mesaj-cheie pentru elevi:

„Inteligența artificială nu citește cartea în locul tău. Te poate ajuta să-ți ordonezi ideile după ce ai citit."

---

7. Pașii bibliotecarului în lucrul cu IA – model practic

PASUL 1 – Clarificarea scopului educațional

Bibliotecarul își formulează clar întrebarea:

Ce competență vreau să dezvolt?

(lectură, sinteză, exprimare, gândire critică)

IA este aleasă în funcție de scop, nu invers.

PASUL 2 – Selectarea instrumentului potrivit

Bibliotecarul:

- testează instrumentul,
- evaluează adecvarea la vârsta elevilor,
- elimină aplicațiile inutile sau riscante.

PASUL 3 – Stabilirea regulilor de utilizare

Regulile sunt clare, vizibile și discutate:

- IA se folosește după lectură,
- ideile finale aparțin elevului,
- utilizarea IA este menționată,
- copierea automată nu este acceptată.

---

8. Exemple concrete de intervenție

📚 Exemplul 1 – Fișă de lectură asistată

Bibliotecarul oferă structura, explică rolul IA și solicită elevului să identifice clar contribuția personală.

🎙️ Exemplul 2 – Podcast / prezentare audio

Bibliotecarul este curator de conținut și garant etic, validând mesajul și autenticitatea discursului.

🖼️ Exemplul 3 – Poster de carte

Bibliotecarul mediază relația dintre estetic și conținut, asigurând fidelitatea mesajului literar.

---

9. Bibliotecarul ca formator pentru colegi

Bibliotecarul NextGen devine resursă internă în școală, explicând:

- cum poate fi integrată IA fără a pierde lectura,
- cum pot fi create proiecte cu produs final clar,
- cum se menține echilibrul între tehnologie și educație.

---

10. Bibliotecarul ca garant al eticii digitale

Biblioteca devine spațiu sigur de dialog, nu de interdicție. Bibliotecarul:

- explică diferența dintre ajutor și fraudă,
- promovează citarea corectă,
- discută riscurile IA cu onestitate.

⬅ END Concluzie – Volumul III

NextGen Library nu este despre inteligența artificială. Este despre oameni care învață să gândească, ghidați de profesioniști care își asumă rolul de mentori ai viitorului.

După instrumente, aplicații și activități, rămâne o certitudine: tehnologia nu educă singură.

Cine dă sens, cine pune limite și cine modelează gândirea critică?
Răspunsul nu este platforma.
Răspunsul este bibliotecarul.

Asumarea rolului de mentor digital implică nu doar competențe și inițiativă, ci și un cadru etic clar. Pentru ca utilizarea inteligenței artificiale să rămână un sprijin real al educației, este necesară stabilirea unor principii și reguli comune, cunoscute și asumate de toți actorii implicați. Codul de etică **NextGen Library** răspunde acestei nevoi.

🏷️ COD DE ETICĂ

privind utilizarea inteligenței artificiale în biblioteca școlară

Proiect: *NextGen Library – biblioteci mici, idei mari*
Document de orientare etică și educațională
Destinat bibliotecarilor, elevilor și cadrelor didactice

PREAMBUL

Codul de etică nu funcționează ca document separat, ci ca **fundament transversal** al întregului ghid. Principiile sale sunt reflectate în toate activitățile propuse și susțin rolul bibliotecii ca spațiu sigur, echilibrat și responsabil de utilizare a tehnologiei.

Biblioteca școlară este, prin natura sa, un spațiu al cunoașterii, al lecturii și al formării gândirii critice. În contextul dezvoltării accelerate a inteligenței artificiale, biblioteca își asumă un rol esențial de mediator responsabil între tehnologie, educație și valorile academice fundamentale.

Prezentul Cod de etică stabilește un cadru clar de principii, reguli și limite privind utilizarea inteligenței artificiale în activitățile desfășurate în biblioteca școlară. Scopul său este de a proteja:

- integritatea intelectuală a elevilor,
- rolul educațional al lecturii,
- responsabilitatea profesională a bibliotecarului,
- echilibrul dintre inovație și onestitate academică.

Acest document nu are caracter punitiv, ci formativ, fiind conceput ca instrument de orientare, dialog și reflecție.

I. PRINCIPII FUNDAMENTALE

Art. 1 – Primatul lecturii

Inteligența artificială nu înlocuiește lectura. Toate activitățile care implică utilizarea IA în biblioteca școlară pornesc de la citirea integrală sau parțială a textelor, în funcție de vârsta elevilor și de obiectivele educaționale stabilite.

Lectura rămâne fundamentul oricărui demers educațional desfășurat în bibliotecă.

Art. 2 – Rolul educațional al inteligenței artificiale

Inteligența artificială este utilizată exclusiv ca instrument de sprijin educațional, cu rol în:

- organizarea ideilor,
- clarificarea structurii unui demers intelectual,
- stimularea creativității și reflecției.

IA nu este autor al produsului final și nu substituie gândirea elevului.

Art. 3 – Autorul este elevul

Orice material realizat cu sprijinul inteligenței artificiale:

- aparține elevului,
- reflectă gândirea, interpretarea și exprimarea sa personală,
- este adaptat, corectat și asumat de acesta.

Elevul rămâne responsabil pentru conținutul și forma produsului final.

Art. 4 – Transparența utilizării

Utilizarea inteligenței artificiale trebuie să fie:

- declarată deschis,
- explicată în termeni simpli,
- discutată ca parte a procesului de învățare.

Transparența contribuie la dezvoltarea onestității intelectuale și a unei relații sănătoase cu tehnologia.

II. REGULI DE UTILIZARE ÎN BIBLIOTECA ȘCOLARĂ

Art. 5 – Utilizare ghidată

Inteligența artificială se utilizează în biblioteca școlară doar sub îndrumarea bibliotecarului sau a cadrului didactic, în cadrul unor activități educaționale clar definite.

Utilizarea liberă, neghidată sau neexplicată nu este încurajată.

Art. 6 – Utilizări permise

Este permisă utilizarea inteligenței artificiale pentru:

- structurarea fișelor de lectură,
- formularea de întrebări, titluri sau planuri de lucru,
- realizarea de schițe, sinteze și organizări de idei,
- sprijin vizual sau audio în activități de promovare a lecturii,
- clarificarea unor concepte sau pași de lucru.

Art. 7 – Utilizări nepermise

Nu este permisă utilizarea inteligenței artificiale pentru:

- copierea integrală a unor texte sau materiale,
- realizarea temelor fără implicare personală,
- prezentarea conținutului generat ca fiind exclusiv propriu,
- înlocuirea lecturii, analizei sau reflecției personale.

III. ROLUL BIBLIOTECARULUI

Art. 8 – Bibliotecarul ca mentor digital

Bibliotecarul:

- explică elevilor ce este și ce nu este inteligența artificială,
- stabilește limite clare de utilizare,
- încurajează gândirea critică, autonomia și reflecția.

Bibliotecarul nu interzice tehnologia, ci o mediază educațional.

Art. 9 – Bibliotecarul ca garant etic

Bibliotecarul:

- veghează la respectarea prezentului cod,
- intervine în caz de utilizare necorespunzătoare,
- promovează onestitatea intelectuală și responsabilitatea academică.

Art. 10 – Bibliotecarul ca formator

Bibliotecarul:

- sprijină elevii în dezvoltarea competențelor digitale,
- colaborează cu cadrele didactice,
- oferă exemple de bună practică în utilizarea responsabilă a IA.

IV. RESPONSABILITĂȚILE ELEVILOR

Art. 11 – Obligații

Elevii au obligația:

- de a utiliza inteligența artificială în mod responsabil,
- de a-și asuma munca realizată,
- de a respecta regulile stabilite în bibliotecă.

Art. 12 – Drepturi educaționale

Elevii sunt încurajați:

- să pună întrebări,
- să discute limitele tehnologiei,

- să își dezvolte propria voce intelectuală,
- să înțeleagă diferența dintre ajutor și substituire.

V. DISPOZIȚII FINALE

Art. 13 – Caracter formativ

Prezentul Cod de etică:

- are rol educațional și orientativ,
- poate fi adaptat în funcție de nivelul de vârstă,
- se afișează în biblioteca școlară și se discută periodic cu elevii.

Art. 14 – Angajamentul bibliotecii

Biblioteca școlară își asumă rolul de spațiu sigur în care tehnologia susține educația, fără a o deturna de la valorile sale fundamentale: lectura, gândirea critică și onestitatea intelectuală.

Concluzie etică

Inteligența artificială este un instrument.
Educația este un proces.
Responsabilitatea rămâne umană.

În biblioteca școlară, tehnologia capătă sens doar atunci când este ghidată de profesioniști ai educației și utilizată în slujba formării gândirii autonome.

NextGen Library nu este un ghid despre aplicații sau platforme digitale. Este un proiect educațional despre lectură, gândire critică și responsabilitate, desfășurat într-un context tehnologic în continuă schimbare.

Inteligența artificială este prezentă ca instrument, nu ca scop. Elevii sunt încurajați să creeze, să gândească și să își asume munca proprie, iar bibliotecarul devine figura centrală care oferă sens, direcție și echilibru.

Într-o școală modernă, biblioteca rămâne un spațiu al umanului: al întrebărilor bune, al reflecției și al formării unei gândiri autonome.